

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Сіренка Владислава Геннадійовича «Формування психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами єдиноборств у процесі фізичного виховання», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (фізична культура)

Актуальність обраної теми. Актуальність даного дослідження зумовлена пошуком і обґрунтуванням методики навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами єдиноборств в процесі фізичного виховання, що сприятиме підвищенню ефективності фізичного виховання старшокласників в сучасних умовах повномасштабної війни в Україні.

Особливо чутливою до дії стресогенних чинників сьогодення соціальною групою є підлітки, а саме здобувачі повної середньої освіти, оскільки загальні стресори доповнюються стресами, пов'язаними із кризою юнацького віку, закінченням навчання у школі та необхідністю планування майбутнього поза нею. З-поміж різних видів спорту високим потенціалом для виховання вольових характеристик особистості володіють фізичні вправи ситуативного характеру, зокрема різні види єдиноборств. Це обґрунтовує важливість впровадження єдиноборств в освітній процес фізичного виховання школярів з метою подолання стресу та формування стійкості до його впливу вимагає наукового пошуку та актуалізує тему дослідження.

Зв'язок з науковими планами, темами. Тема дослідження відповідає тематичного плану та загальній науковій проблемі наукових досліджень Українського державного університету імені Михайла Драгоманова за напрямом: «Теорія і технологія навчання та виховання в системі освіти». Роботу виконано згідно з планом наукових досліджень кафедри теорії та методики фізичного виховання. Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 4 від 22 жовтня 2020 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю учасників дослідження та обраною методикою педагогічного експерименту. Наукові положення та висновки, отримані дисертантом, підтверджуються математичною обробкою та статистичним аналізом матеріалів дослідження, що забезпечує їх обґрунтованість та достовірність.

Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, ґрунтуються на достатньому дослідницькому матеріалі, отриманому шляхом використання комплексу інформативних методів дослідження, що відповідають поставленим цілям і завданням дисертаційного дослідження. Отримані показники розраховували за допомогою методів математичної статистики. Позитивної оцінки заслуговує оформлення результатів дослідження, слід відзначити логічність викладу та послідовність наукового

дослідження. Висновки відповідають поставленим завданням дисертації, їх об'єктивність і новизна є беззаперечними. Дисертація характеризується поглибленим розкриттям поставленої проблеми, самостійністю підходів до її висвітлення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертантом

вперше:

- визначено особливості прояву рухових та вольових якостей дітей 16-17 років залежно від сили нервової системи, зафіксовано зв'язок рівня психоемоційної стійкості з руховим розвитком та вольовою сферою учнів старшого шкільного віку та на цій основі розроблено методiku навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами боксу у процесі фізичного виховання, підтверджено її ефективність; запропоновано критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 10-11 класів під час занять боксом з урахуванням рівня психоемоційної стійкості;

удосконалено:

- педагогічні технології впливу занять фізичними вправами на зниження рівня стресу, підвищення психоемоційної стійкості та покращення ментального здоров'я учнівської молоді;

подальшого розвитку дістали питання:

- контролю і корекції психоемоційного стану школярів на заняттях фізичними вправами, мотивації та інтересів, рівня стресу, рухової підготовленості та особливостей вольової сфери учнів старшої школи, можливості впровадження засобів боксу в освітній процес фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні методики навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами боксу та впровадженні її в освітній процес фізичного виховання учнів 10-11 класів.

Теоретичні та практичні розробки дослідження щодо збереження ментального здоров'я учнів, розвитку рухових якостей учнів старшої школи засобами єдиноборств впроваджено у лекційний курс дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання» здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (фізична культура) Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, що підтверджено відповідною довідкою впровадження.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 204 сторінки, основний зміст – 158 сторінки тексту комп'ютерного набору державною мовою, з урахуванням сучасних вимог до оформлення дисертаційних робіт. Робота проілюстрована 26 таблицями та 12 рисунками. Вона складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Список використаних джерел містить 201 найменування, серед яких 16 іноземною мовою.

У вступі дисертаційної роботи автор обґрунтовує актуальність теми дослідження з урахуванням накопиченого досвіду науковців. Надана інформація щодо відповідності тематики дисертаційного дослідження науковим планам, темам. Сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового дослідження; визначено наукову та практичну значущість виконаної дисертаційної роботи; приведено дані щодо особистого внеску здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів; наводяться відомості щодо публікацій автора, структури та обсягу дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретичні та методичні основи формування психоемоційної стійкості учнівської молоді в процесі фізичного виховання» систематизовано дані науково-методичної літератури та провідного досвіду щодо використання засобів фізичного виховання для формування психоемоційної стійкості дітей та молоді.

Проведений аналіз літературних джерел дозволив зробити висновки про те, що орієнтирами системи фізичного виховання на сучасному етапі розвитку шкільної освіти є акцент на збереження та відновлення фізичного і ментального здоров'я учнів різних вікових груп засобами фізичної культури, підвищення рухової активності школярів та їх мотивації до занять фізичними вправами на основі впровадження нових, сучасних і доступних видів рухової діяльності, що викликають інтерес та мають високе прикладне значення.

Отже, події, що відбуваються сьогодні в Україні, пов'язані з повномасштабною війною та її наслідками, негативно вплинули на ментальне і соматичне здоров'я школярів, активізували негативні почуття, емоції та поведінкові риси. На сьогоднішній день все ще залишається невирішеною існуюча суперечність між суспільною потребою в психічно здоровій, фізично підготовленій учнівській молоді й неможливістю задовольнити цю потребу традиційними засобами фізичного виховання, які використовуються у закладах загальної середньої освіти. Як засіб формування психоемоційної стійкості учнівської молоді, на уроках фізичної культури все далі пропонуються різні види єдиноборств, в тому числі і бокс.

Тому метою дисертаційної роботи здобувача стало розробка, обґрунтування та експериментальна перевірка методики навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами єдиноборств (боксу) у процесі фізичного виховання.

Підсумовуючи зміст першого розділу, слід звернути увагу на детальний аналіз робіт українських і зарубіжних вчених за обраним напрямом дисертаційного дослідження. Якість аналізу дозволила вийти на рівень наукових узагальнень, що має об'єктивний характер. Цінною складовою роботою є об'ємна і ретельно підібрана бібліографія до дисертаційної роботи. Список використаних джерел складається з 201 найменувань.

У другому розділі автором викладена характеристика методичного забезпечення процесу наукового дослідження та організації дослідження.

Здобувачем детально представлено опис методів дослідження, надано інформацію стосовно контингенту, бази проведення дослідження та зроблено опис основних етапів науково-дослідної роботи. У дисертації логічно

застосовано методи дослідження, що дозволило здійснити комплексне вивчення теми. Використання теоретичних методів дослідження автора сприяло узгодженню та комплексному аналізу наукової інформації про тему дослідження, визначенню основних положень майбутніх наукових досліджень, а комплекс емпіричних методів дослідження став основою для обґрунтування, розробки та перевірки ефективності методики навчання психоемоційної стійкості старшокласників засобами єдиноборств (бокс) у процесі фізичного виховання. Для вирішення завдань, поставлених дисертаційним дослідженням, і тим самим досягнення його основної мети, автор використав такі сучасні, взаємодоповнюючі та обґрунтовані методи дослідження:

- теоретичні (аналіз і узагальнення даних педагогічної теорії та досвіду передової практики, педагогічне моделювання);
- соціологічні (анкетування, опитування);
- педагогічні (спостереження, тестування, експеримент);
- психодіагностичні (тести і методики діагностики й оцінки індивідуально-психологічних особливостей нервової системи, емоційно-вольової та мотиваційної сфери школярів);
- методи математико-статистичної обробки даних.

Для створення уявлення про реальний стан фізичного виховання школярів у сучасних умовах, визначення потенційних можливостей організації занять з боксу для учнів старшої школи; дослідження емоційно-ціннісного ставлення учнів до фізичної культури і спорту взагалі, а також визначення місця і ролі єдиноборств, зокрема боксу, у системі фізичного виховання учнів старшої школи, автором було проведено констатувальний педагогічний експеримент із залученням 40 учнів (юнаків) старших класів.

Констатувальний експеримент проводився з метою отримання первинної інформації про вихідний рівень показників фізичного та психоемоційного стану, когнітивних функцій учнів старших класів; мотивації їх до занять з використанням засобів боксу.

За допомогою анкетування встановлено, що юнаки старшої групи визначають пріоритетними силові навантаження, а також вправи на витривалість і координацію, кожен другий старшокласник проявляє інтерес до різних видів єдиноборств, кожен четвертий учень демонструє позитивне ставлення до боксу. Констатувальним дослідженням з'ясовано, що кожен п'ятий юнак постійно відчуває нервово-психічне перенапруження, тоді як дев'ять із десяти учнів періодично відчувають стрес. Показано, що учні 10-11 класів мають середні показники, психоемоційного стану, однак зафіксовано ознаки помірному стресу та дещо знижений рівень стресостійкості, причому вікової різниці між рівнем вольових якостей та показників психоемоційного стану немає. За даними педагогічного тестування рівень рухової підготовленості юнаків старшого шкільного віку невисокий.

Автором розроблено методику навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами боксу в процесі фізичного виховання, в основу якої покладені визначені кореляційні взаємозв'язки між рівнем розвитку вольових

та рухових якостей залежно від особливостей нервової системи юнаків, що представлено у вигляді педагогічної моделі. До засобів формування психоемоційної стійкості учнів старшої школи у процесі занять боксом віднесено загальнорозвивальні, спеціально розвивальні та основні вправи, дихальні та релаксаційні вправи, до методів – методи навчання фізичних вправ, розвитку рухових якостей, методи сполученого впливу, методи виховного впливу. Ключовою ідеєю методики є позитивне перенесення цілеспрямованого розвитку і виховання інформативних рухових якостей, вольових показників та психічних властивостей особистості на формування психоемоційної стійкості учнів старшої школи на заняттях боксом з урахуванням індивідуально-типологічних характеристик нервової системи.

Ключовою ідеєю методики є позитивне перенесення цілеспрямованого розвитку і виховання інформативних рухових якостей, вольових показників та психічних властивостей особистості на формування психоемоційної стійкості учнів старшої школи на заняттях боксом з урахуванням індивідуально-типологічних характеристик нервової системи.

У третьому розділі «Визначення ефективності методики навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами боксу в процесі фізичного виховання» представлено результати власних експериментальних досліджень, що отримані в ході проведення формувального етапу педагогічного експерименту. Ефективність запропонованої методики навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами боксу у процесі фізичного виховання доведена достовірно вищим приростом показників, що характеризують загальні і спеціальні фізичні здібності учнів 10-11 класів експериментальної групи у порівнянні з контрольною групою здобувачів повної середньої освіти.

На основі даних досліджень було розроблено критерії оцінювання навчальних досягнень учнів старшої школи, зокрема, оцінювання здійснювалося за когнітивним, діяльнісним та мотиваційно- поведінковим критеріями. Обґрунтована систему педагогічного контролю навчальних досягнень учнів 10–11-х класів під час занять боксом шляхом інтегрального оцінювання теоретичної, загальної і спеціальної рухової підготовленості і психоемоційних показників за критеріями сформованості окремих знань, умінь і навичок для учнівської молоді, яка дає змогу вчителю як кількісно, так і якісно здійснити оцінку успішності старшокласників.

Під час формувального експерименту виявлено статистично значуще покращення показників психоемоційної стійкості учнівської молоді. Так, у школярів 10 класу покращилися активність, рішучість, стійкість до стресу в діапазоні від 6,7 % до 29,7 % ($p \leq 0,05$), що підтверджує ефективність розробленої методики навчання психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами єдиноборств у процесі фізичного виховання

Узагальнюючи зміст дисертаційної роботи, слід звернути увагу на логічну, чітку побудову викладеного матеріалу. Цілком прослідковується шляхи вирішення поставлених завдань та досягнення мети дисертаційної роботи. Викладення матеріалу дисертаційної роботи є науковим, чітким,

лаконічним. Термінологічний апарат дослідження є загальновизнаним, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні результати проведеного дисертаційного дослідження представлено у наукових журналах, матеріалах науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня. Серед опублікованих наукових робіт автора є одноосібні та за участю співавторів. Особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових працях полягає у теоретичному обґрунтуванні основних ідей і положень дослідження, проведенні експериментальної частини дослідження, обробки отриманих даних, формулюванні висновків.

Основні положення та результати дисертації викладено у 3 публікаціях, з яких 1 стаття у міжнародному виданні, що входить до наукометричної бази Web of Science, 2 статті у фахових наукових виданнях України.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Поряд з загальною позитивною оцінкою дослідження є недоліки та зауваження до змісту дисертаційної роботи з відповідними рекомендаціями щодо їх усунення:

1. В першому розділі дисертаційного дослідження достатньо широко розглянуто проблеми фізичного виховання школярів, однак, саме особливим аспектам фізичного виховання здобувачів повної середньої освіти приділено на наш погляд, мало уваги.
2. На С.60 вказано про розробку і застосування анкети для вчителів (додаток А) з метою узагальнення досвіду практичної роботи з фізичного виховання, реальних умов та особливостей освітньої діяльності учнів 10-11 класів. Однак, у додатках вона відсутня.
3. При розробці методики формування психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами боксу в процесі фізичного виховання (підрозділ 2.3), достатньо ґрунтовно описано алгоритм її застосування в урочних формах навчання, однак, як її використовувати в самостійній роботі юнаків 16-17 років не визначено.
4. На нашу думку, під час опису авторської методики, слід було надати більш детальну інформацію, як саме враховувались індивідуально-типологічні характеристики нервової системи здобувачів повної середньої освіти під час підбору засобів, методів, об'єму та інтенсивності навантаження на заняттях з боксу, а не лише під час підбору співвідношення вправ в атаці та захисті.
5. В розділі 2 (підрозділ 2.3) було зроблено поділ юнаків експериментальної групи на три групи з відповідно високим, середнім та низьким рівнями сили нервової системи, проте не прописано алгоритм такої дії.

6. Ви пропонуєте для розвитку спеціальної витривалості застосовувати інтервальний метод і навантаження з інтенсивністю ЧСС =180-190 уд./хв. Для юнаків 16-17 років, які попередньо не займались спортом. Чи не було це небезпечним для нетренованих підлітків, занадто ризикованим для здоров'я?
7. У тексті роботи зустрічаються поодинокі стилістичні та орфографічні помилки.

Однак, викладені зауваження мають суб'єктивний характер, не є принциповими і не знижують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Сіренка Владислава Геннадійовича «Формування психоемоційної стійкості учнів старшої школи засобами єдиноборств у процесі фізичного виховання», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОІ України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022р., № 502 від 19.05. 2023 р., № 507 від 03.05. 2024 р.), а її автор – Сіренко Владислав Геннадійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014Середня освіта(фізична культура).

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спортивних
дисциплін і туризму
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

[Handwritten signature]

Підпис: **Наталія БАЗИЛІВЧИЧ**
Засвідчую:
Нач. ВК *[Handwritten signature]*